

Otázka: Aristoteles ze Stageiry

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Kačmi

Aristoteles Ze Stageiry

- Jeho otec působil jako lékař u Filipa II.
- On sám byl vychovatelem **Alexandra Makedonského**. Alexandr mu posílal různé věci ze svých cest -> Aristoteles z nich např. založil knihovnu a vytvořil přírofovědeckou sbírku.

- Aristoteles 20 let studoval na Platónově Akademii v Athénách.
- Sám založil v Athénách svou školu **Lykeion** (=lyceum).
- **Peripatetická škola = peripatetici**: Aristotelovi následovníci. **Peripatos** byla promenáda, kde Aristoteles učil, jeho žáci se při učením procházeli.
- Byl jedním z největších **myslitelů** Starověku.

- Jeho filosofie je velmi **PROVÁZANÁ!**
- Po smrti Alexandra Makedonského byl obžalován z **bezbožnosti** -> odešel, řekl, že nedovolí, aby se lid znovu prohřešil. (Stejně, jako když obžalovali Sokrata a později ho odsoudili k smrti - vypitím bolehlavu.) -> Byl opuštěn a v exilu zemřel.
- Byl velmi **systematický**.

- Měl opravdu velký **rozsah znalostí** ze všech vědních oborů!
- Napsal velké množství **spisů!** Na témata:
rétorika-politika-literatura-etika-logika-přírodní vědy.
- Takzvaně *dělal do všeho*. - „**Snaha pochopit všechno, co jest.**“
- **Spisy** už nemají formu dialogu, jsou to jeho **představy, myšlenky a úvahy**. (Dnes bychom spisy nazvali jako traktáty, ale v jeho době tento útvar ještě nebyl pojmenován.)
- **Položil základy mnoha samostatných věd!**
- Byl **POLYHISTOR** = ví o mnoho vědách mnoho informací! (Můžeme říci, že byl i **erudovaný** = znalý ve svém oboru.)

• LOGIKA

- Spisy v jednom souboru: „**ORGANON**“.
- Je zakladatelem vědecké logiky = **ANALYTIKA** (= **věda o formách a metodách správného myšlení.**)
- Podle něj je **myšlení = POJMOVÉ MYŠLENÍ**.
- -> **Správně myslet znamená - správně definovat pojmy!**
- <- **Pojmy získáváme pomocí definic.**
- => Vytvořil: **SYSTÉM DEFINOVÁNÍ:**
- Příklad definice: Co je člověk? Člověk je živočich, vyznačující se rozumem, řečí a výrobou nástrojů.
- Vymezil **základní pojmy = KATEGORIE** (např.: podstata, kvantita, kvalita...)

• ARISTOTELŮV KATEGORICKÝ SYLOGISMUS:

- = řada, kterou vytvořil:
  - Máme 1 **POJEM**.
  - -> 2 pojmy = 1 **SOUD = PREMISE**.
  - -> Ze 2 premisí vytvoříme 1 **ÚSUDEK = KOMPULSE**.
  - Příklad: Člověk je smrtelný = 1. soud. Sokrates je člověk = 2. soud. -> Úsudek: Sokrates je smrtelný.

- **ARISTOTELOVY ZÁKONY SPORU: Něco, co je, nemůže být - v tomtéž ohledu - nebýt.**
- **ARISTOTELOVA TEORIE INDUKCE: Vyvozují obecné (nějaký celek) z jednotlivého (ze soudů).**
- **PŘÍRODOVĚDA**
  - Byl znalcem v tomto oboru a obsáhl všechny přírodní vědy!
  - **Spis „FYZIKA“:** 8 knih
    - Fyzika tehdy ale nebyla to, co fyzika dnes.
    - Zabýval se: prostorem, časem, pohybem, hmotou, příčinou, astronomií, meteorologií, zoologií (Měl i sbírku vycpanin.), ...
  - Všechny své poznatky **SYSTEMATICKY** uspořádal.
  - Provedl **kritiku** všech tehdejších známých **názorů**.
- Myšlenka propojující všechny jeho spisy.: **Celý svět, celý kosmos je účelně uspořádán. -> Vše má příčinu a nic se neděje jen tak, bez důvodu, bez cíle.**
- Jádro jeho fylozofie tvořil spis.: **„METAFYZIKA“**
  - **Metafyzika je to, co přesahuje fyziku, to, co je za přírodou.**
  - Spis se zabývá a řeší základní filosofické otázky.: například.: Co je skutečné? Jednotlivé či obecné? Jaký je vztah mezi látkou a formou?
  - V tomto spisu velmi ostře kritizuje Platóna a teorii idejí.

Aristoteles je **dualista**. (Dua = dvojí.)

- Jestliže Platón uznává jednu substanci, jestliže Thales hmotu, tak Aristoteles uznává obě substance.
- Uznává **hmotnou i duchovní stránku**.
- „**Vše, co existuje, se skládá z látky a tvaru.**“
- **HÝLÉ (= LÁTKA) + MORFÉ (= TVAR, FORMA)**
  - = Základ světa, zůstává při změnách, stále trvá.
  - = Substrát všeho existujícího.
  - Hylé: Nikdy neexistuje bez tvaru, je abstraktní, je beztvará, není konkrétní.
  - Morfé: Může existovat bez látky, existuje jako samostatný princip.
  - Morfé = **jednotící princip**.
  - Hylé a morfé si můžeme pro lepší pochopení představit jako modelínu a formičku, formička existuje i sama, ale modelína potřebuje formičku, aby dostala tvar.
  - **Aristoteles sloučil prvky materialismu i idealismu.**
  - Ale hylé a morfé je pouze základ, pro skutečný vznik věcí potřebujeme ještě cíl a příčinu.
- **ÚČEL (=CÍL) + (HYBNÁ) PŘÍČINA**
  - Hylé a morfé není a neexistuje náhodně bez cíle, vždy je zde nějaký účel, proč se tak děje, proč existují.
  - **(Hybná) příčina je zdrojem pohybu**, je vlastností všech těles, vše si hledá příčinu, vše někam směřuje, vše se hýbe.
  - 4 druhy příčiny:
    - Vnitřní
      - Co? ... příčina formální.
      - Z čeho? ... příčina látková.
    - Vnější
      - K čemu? ... příčina účelová.

- Od čeho? ... příčina působící.
- Příčina = **bůh** = **čisté myšlení** = **božský impulz** = **PRVOTNÍ HYBATEL**.

Toto učení byl prvek, který zapříčinil, že byl Aristoteles přijímán i v období středověku a scholastiky. Důvodem bylo to, že církev uznávala pouze křesťanské učení, pohanské učení zavrhl, vše vykládala Biblií. Aristotelova hybná příčina neboli prvotní hybatel neboli bůh způsobil jeho přijetí i v této době. (Příčina, kterou on však nazýval bůh neznamenal to, jak si tento výraz vysvětlovala církev.)

GNOZELOGIE A POZNÁNÍ: spis: „**O DUŠI**“:

- Narozdíl od Platoná, (který zavrhuje smyslové poznání), on smyslové poznání nezavrhuje.
- Přímo odmítá mýtus anamnéze a naopak zdůrazňuje **empirie - smyslové zkušenosti**.
- Přisuzuje důležitou roli **rozumu a myšlení**.
- Ve shodě s Platónem Aristoteles říká, že **pravou podstatu poznáme rozumem**, ale **smysly poznáme jedinečné věci**, například kyselé, sladké....

ETIKA

- Podle Aristotela bychom měli dosáhnout **EUDAIMONIA = blaženost**, dělíme na dvě části.:
  - **Rozumová:** vědění, moudrost.
  - **Etická / charakterová:** statečnost, pravdivost, spravedlnost.
  - **Eudaimonium = trvalé štěstí = smysl a cíl našeho života**.
  - Eudaimonium nastane při **rovnováze** rozumových a charakterových ctností, musíme jim holdovat přiměřeně. (Zdůrazňuje **UMĚŘENOST!**).

- **Všechny ctnosti jsou podle něj mezi extrémy.**
- **Spis: „ETIKA NIKOMACHOVA“.**
  - Zabývá se životem člověka v obci, ve státě.
  - Řeší zde, co žene člověka vpřed. Zdůrazňuje, že je to touha po štěstí a rozkoši.
  - Rozpracovává zde názor na blaženost a jak ji dosáhnout.
  - Nejvyšší ctnost je podle něj **SPRAVEDLNOST** = základ života ve státě, druhá nejvyšší ctnost je **PŘÁTELSKÁ LÁSKA** (BEZ sexuálního podtextu).

ESTETIKA

Základy popsal ve spise: **„POETIKA“**: Spis o umění, definuje poezii/ prózu/ drama/ metaforu/ tragédii. Například tragédie hovoří o katarzi, o očistě, má očistnou funkci a charakter.

Vrchol Aristotelova myšlení je zaznamenán ve spise: **„POLITIKA“**.

- Je jedním ze základních **státovědných děl, zabývá se státem.**
- **Popisuje, rozebírá, hodnotí a kritizuje dosavadní formy státu.**
- Reálně vnímá tehdejší situace.
- Dílo zachycuje **vnímání mezi občanem a státem.**
- Aristoteles tvrdí, že **celek je vždy více než část.** A pro dobrý rozvoj celku (= státu) je třeba se starat o všechny části celku / státu (= o občany).
- Platón nadřazuje stát jednotlivci, ale Aristoteles ne, je zde **myšlenka vzájemné souhry celku a části.**
- Podle Aristotela by *jednotlivec neměl být zcela podřízen státu, musí mít svobodu a prostor pro rozvoj osobnosti.* A stát mu to má umožnit.
- **Stát musí mít donucovací moc,** ale není to jeho hlavní funkce. Hlavní funkce státu je péče o obecné blaho.
- Kdo nejlépe ví co je dobré? Vzdělání! -> Filozofové. -> Požaduje v čele vzdělaného = filosofa.

- Aristoteles hledá zdroj zla ve státě. Jsou to podle něj příliš velké **sociální rozdíly** mezi lidmi (poor & rich) -> **stát má mírnit rozdíly!**
  - *Stát bude podle něj nejlépe fungovat, když tam bude co nejširší střední vrstva.*
  - **Otroctví je přirozené**, také **nerovnost mezi muži a ženami** je přirozená.
  - Podle Aristotela **neexistuje všeobecný návod na to, jak má stát fungovat.**
    - Každý stát má své rysy a ty se v ústavě musí promítnout.
    - -> Nechce jednu jednotnou ústavu. = Pokrokové, moderní, realistické.
-
- Ovlivnil materialisty i idealisty až do 20. století.
  - Přejímali ho další školy, navazovala na něj například i arabská filosofie.
  - Po něm přišlo útlumové (trochu úpadkové) období, trvá dlouho a vede k ZÁNIKU ZÁPADO A VÝCHODO ŘÍMSKÉ ŘÍŠE.